

Toivakan kunnanhallitus
Iltaruskontie 2
41660 Toivakka

Toivakan kunnan 31.1.2019 päivätty lausuntopyyntö Viisarimäki - kirkonkylä osayleiskaavan ehdotuksesta

Lausunto Toivakan Viisarimäki - kirkonkylä osayleiskaavan Natura 2000 -verkoston alueeseen kohdistuvien vaikutusten arviointiraportista

Toivakan kunta on valmistellut Viisarimäki - kirkonkylä osayleiskaavan ehdotusvaiheen, josta FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy on laatinut Natura 2000 -verkoston kohteeseen Humalalahti - Pitkäjoen (FI0900024) suu kohdistuvien vaikutusten arvioinnin. Muita Natura 2000 -kohteita ei kaava-alueella eikä sen läheisyydessä ole. Arviointi on laadittu luonnonsuojelulain 65 §:n edellyttämällä tavalla luontotyyppi- ja lajikohtaisena asiantuntija-arviona. Siinä keskitytään niihin suojeluarvoihin, eli luontotyypeihin ja lajistoon, joiden perusteella Humalalahti – Pitkäjoen suun alue on sisällytetty Suomen Natura 2000–verkostoon. Alue on luontodirektiivin mukainen erityisten suojelutoimien alue (SAC) sekä lintudirektiivin mukainen erityinen suojelualue (SPA). Alueen yhteispinta-ala on 83 hehtaaria.

Arviointi perustuu Natura-tietolomakkeen tietoihin (Valtioneuvoston päätös tietojen tarkistamisesta 2018). Lisäksi on hyödynnetty Viisarimäki-kirkonkylä osayleiskaava-alueelta laadittuja luontoselvityksiä. Arviointiasiakirjassa luetellaan myös useita muita ohjeistuksia, aineistoja ja selvityksiä, joita on käytetty hyväksi arviointia laadittaessa. Arvioinnissa on tukeuduttu myös arvioinnin tekijöiden asiantuntemukseen ja kokemukseen vaikutuksista sekä suojeluperusteissa mainittujen luontotyyppien ekologiasta. Lisäksi Natura-alueen läheisyyteen sijoittuvan matkailupalveluita järjestävän Pistoretken toiminnasta on haastateltu puhelimitse Martti Herman Pisto.

ARVIOINNIN TULOKSET

Kaavan vaikutukset kohteeseen Humalalahti - Pitkäjoen suu (FI0900024)

Alueen valinnan perusteena olevat luontotyypit ovat:

koodi	nimi	pinta-ala, ha
7140	Vaihtumissuot ja rantasuot	18,4
9080	Fennoskandian metsäluhdet	2
91E0	Alnus glutinosa ja Fraxinus excelsior -tulvametsät (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	1

24.7.2019

Osayleiskaavasta ei aiheudu kyseisille luontotyypeille suoria pinta-alan menetyksiä. Myöskään reunavaikutusta ei arvioida muodostuvan. Vesitaloudessa tapahtuvien muutosten arvioidaan olevan yksi merkittävimmistä mahdollisista vaikutusmekanismeista kaikille edellä mainituille luontotyypeille. Kaavassa ei kuitenkaan osoiteta sellaisia uusia toimintoja, jotka saattaisivat merkittävästi vaikuttaa alueen vedenkorkeuksiin ja vesien virtauksiin. Natura-alueelle vesiä tuovien jokien valuma-alueella tapahtuvat metsä- ja maatalouden toimenpiteet aiheuttavat ravinne- ja kiintoainekuormitusta, jotka vaikuttavat jokisuiden umpeenkasvuun ja rehevöitymiseen, mutta tämä on riippumatonta valmisteilla olevasta kaavasta. Osayleiskaavan merkintä RM-1 Humalalahden itärannalla voi lisätä virkistyskäyttöä Humalalahden osa-alueella ja sen läheisyydessä, mutta virkistyskäytön kautta luontotyypeille aiheutuvat vaikutukset ovat hyvin epätodennäköisiä. Kyseiset luontotyypit ovat osin kosteita, vaikeakulkuisia ja tiheäkasvustoisia. Luontotyyppien alueelle ei myöskään sijoitu aktiivisessa käytössä olevia polkuja. Alueet eivät siten ole kovinkaan houkuttelevia virkistyskäytön kannalta. Ranta-alueilla sijaitsevien suojelualueiden määräykset turvaavat osaltaan luontotyyppien säilymistä alueella.

Kohteen Natura 2000 -tietokantalomakkeessa luetellut lintudirektiivin liitteen I lajit, jotka ovat olleet kohteen valintaperusteena, ovat:

Laji	Pesivä/talvehtiva	Levähävä
Härkälintu	1-3 p	-
Kaulushaikara	1 p	-
Harmaahaikara	-	0-2 i
Laulujoutsen	1-2 p	-
Heinätaivi	1 p	-
Tukkasotka	1-3 p	-
Ruskosuohaukka	2 p	-
Tuulihaukka	1 p	-
Luhtahuitti	1 p	-
Kurki	1 p	-
Liro	-	11-50 i
Keltävästäräkki	-	0-10 i

Vaikutusarvioinnissa on paneuduttu niihin vaikutuksiin, joita kaavalla saattaa olla kyseisten lintulajien esiintymiseen alueella lintulajeihin. Natura-alueelle ja siihen rajautuvalle maa-alueelle ei ole osoitettu muuta muuttuvaa maankäyttöä kuin matkailupalveluiden alueella osoitettu lisärakentaminen aina 1 400 kem² asti. RM-1 alue sijaitsee lähimmillään yli 200 metrin etäisyydellä lintujen pesimäalueina olevista ruovikkorannoista. Näin ollen rakentamisesta aiheutuvat häiriöt eivät ole merkittäviä Natura-alueen pesimälinnustolle. Kuten luontotyyppien osalta on edellä todettu, rantojen vaikeakulkuisuus ei houkuttele maitse tapahtuvaan virkistyskäyttöön. Matkailuyrittäjä Pistoretki suuntaakin ohjattua retkeilytoimintaansa muualle kuin Natura-kohteelle. Näin ollen Natura-alueella maalla tapahtuva liikkuminen ei tule siinä määrin lisääntymään, että sillä olisi merkittäviä vaikutuksia alueen lintujen pesintään.

24.7.2019

Sen sijaan vesillä tapahtuva virkistäytyminen ja harrastustoiminta ovat alueella hyvinkin mahdollista. Kaikenlainen lintujen pesimäalueiden läheisyydessä tapahtuva liikkuminen aiheuttaa häiriötä, erityisesti haudonta-aikaan touko-kesäkuussa, mutta se voi kohdistua myös muuttoaikoina käytetyille ruokailurannoille. Häiriö aiheuttaa helposti hautovien emolintujen karkottumisen pesiltä, jolloin pesät altistuvat petojen saalistukselle tai kohtalokkaalle munien jäähtymiselle. Moottoriveneilyn aiheuttamat peräaallot voivat myös särkeä erityisesti maassa vesirajassa pesivien lintujen pesiä. Tällaisia häiriötä aiheuttavia toimintoja alueen matkailuyrittäjän Pistoretki tarjoamista aktiviteeteista voivat olla mm. kalastus, melonta, veneily, vesihiihto ja -lautailu. Potentiaalisesti eniten häiriötä aiheuttava moottoriveneily suuntautuu toiminnanharjoittajan mukaan Natura-alueelta pois päin. Arvioinnin mukaan mahdollinen veneliikenne sijoittuu lähimmillään noin kahden sadan metrin etäisyydelle Humalalahden rantaluhdasta veneiden lähtiessä/saapuessa Pistoretken laituriin.

KESKI-SUOMEN ELY-KESKUKSEN LAUSUNTO

Keski-Suomen ELY-keskus on tutustunut arviointiraporttiin. ELY-keskus pitää Natura-vaikutusten arviointiraporttia riittävänä täyttämään luonnonsuojelulain 65 ja 66 §:n mukaiset vaatimukset. Arvioinnissa on selvitetty hankkeen arvioitavissa olevia vaikutuksia Humalalahti - Pitkäjoen suu Natura-kohteen valinnan perusteena oleviin luontotyyppeihin ja lajeihin. ELY-keskus ei voi kuitenkaan yhtyä arvioinnin johtopäätökseen siitä, ettei kaavalla voisi olla sellaisia vaikutuksia, jotka saattaisivat merkittävästi heikentää niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi kohde on sisällytetty Natura 2000-verkostoon. Varovaisuusperiaatteen mukaisesti ELY-keskus esittää lausunnossaan kaavaan joitakin muutoksia, joiden tarkoituksena on vähentää kyseistä riskiä.

Viisarimäki-kirkonkylä osayleiskaavaa koskeva Natura-arviointi on kohdennettu Humalalahden itärannalle esitetyn uuden matkailupalveluiden alueen (RM-1) vaikutuksiin. Muilta osin kaavassa ei arvioinnin mukaan osoiteta sellaisia muutoksia olemassa olevaan yleiskaavaan, että niillä voisi olla merkityksellisiä haitallisia vaikutuksia kaava-alueen sisällä olevalle Natura-kohteelle (mukaan lukien osa-alue Pitkäjoen suu). ELY-keskukselle toimitetun viimeisimmän kaavakartan (päiväys 7.6.2019) mukaan RM-1 alueen läheisyydessä olevia loma-asuntoalueita (RA) ollaan kuitenkin muuttamassa pientalovaltaisiksi alueiksi (AO). Myös nämä kuusi pysyvän asutuksen rakennuspaikkaa ovat omarantaisia ja rajautuvat Natura-kohteen vesialueeseen.

RM-1 -merkintä mahdollistaa alueella olevan toiminnan laajentamisen voimassa olevan kaavan loma-asuntoalueen (RA) mukaisesta 150 kem² lähes kymmenkertaiseksi 1 400 kem²:iin. Kaavamääräys mahdollistaisi lisäksi rakentamisen luvittamisen suoraan yleiskaavalla kunhan rakennusluvan hakija esittää lupaviranomaiselle aluesuunnitelman. Myös kuuden loma-asuntoalueen muuttaminen pientalovaltaisiksi alueiksi kasvattaa suhteellisen suppean alueen rakennusoikeutta edelleen. Yhden

24.7.2019

rakennuspaikan kohdalla rakennusoikeus kasvaa 150 kem²:stä 350 kem²:iin. Rakentamisesta aiheutuva melu ei arvioinnin eikä ELY-keskuksen käsityksen mukaan ole merkittävä linnustoa häiritsevä tekijä.

Kyseisellä matkailupalvelualueella toimii tällä hetkellä luontomatkailuun ja retkeilyyn keskittynyt yritys Pistoretki, joka majoituksen lisäksi tarjoaa erilaisia palveluita välinevuokrauksesta erilaisiin ohjattuihin retkiin. Kohteessa maitse tapahtuva retkeily ohjataan muualle kuin Natura 2000 -kohteelle ja kuten arvioinnissakin todetaan Natura 2000 -kohteen maa-alueet ovat sellaisia, etteivät ne houkuttele omatoimiseenkaan retkeilyyn ainakaan niin kauan, kun kohteelta puuttuu asianmukainen polkuverkosto palveluvarusteineen. ELY-keskus yhtyykin siihen arvioinnin tulokseen, ettei Natura-kohteen luontotyypeille kohdistu kaavan mahdollistamasta toiminnasta haitallisia vaikutuksia. Kun otetaan huomioon myös osittainen loma-asutuksen muuttuminen pysyväksi asumiseksi, ei haitallisia vaikutuksia luontotyypeille edelleenkään ELY-keskuksen mielestä synny.

Humalalahdella tapahtuva liikkuminen moottorikäyttöisillä vesikulkuneuvoilla ja myös hiljaisemmilla soutuveneillä, kanooteilla ja sup-laudoilla, aiheuttaa herkästi häiriötä vesi- ja rantalinnustolle. Vakiintuvan asutuksen ja lisääntyvän matkailutoiminnan takia häiriön määrä todennäköisesti lisääntyisi. Natura 2000 -kohteen valinnan perusteena olevia lintulajeja koskien merkittävän haitan syntyminen voi olla jo yksittäisen ihmisen toiminnasta johtuvaa, joten sitä voisi tapahtua jo nykytilanteessa. Kaavan hyväksyminen esitetyn kaltaisena lisää riskiä kuitenkin huomattavasti. Matkailuyrityksen lisääntyvästä asiakasmäärästä useampia ihmisiä ohjautuu harrastustoimintaan järvelle. Myös vakituisen asutuksen muodostuminen lisää vesillä liikkumista. Lausuttavana olevassa arvioinnissa moottoriveneiden aiheuttamaa häiriötä ei pidetä suurena, koska matkailuyrittäjän ilmoittaman mukaan moottoriveneily suuntautuu etelään Natura-alueelta pois. Kanoottiretkeilyyn, sup-lautailun ja soutuveneilyn aiheuttamaa haittaa ei arvioinnissa ole otettu huomioon lainkaan.

Alueen matkailuyrittäjä vuokraa tällä hetkellä kahta moottorivenettä sekä markkinoi vesihiihto- ja vesilautailumahdollisuutta. Ilman asiaa tuntevaa ohjausta ja valvontaa yrityksen asiakkaat saattavat hyvinkin helposti aiheuttaa merkittävää haittaa alueen pesivälle linnustolle ajamalla moottoriveneillä liian lujaa ja väärissä paikoissa. Samalaisia vaikutuksia voi syntyä Natura 2000 -kohteeseen rajautuvan ja myös sen läheisyydessä sijaitsevan loma- ja pientaloasutuksen osalta. Mahdollinen haitta syntyy lintuja karkottavasta oleskelu- ja pesäpaikkojen lähellä liikkumisesta ja melusta sekä pesiä rikkovien aaltojen synnyttämisestä. Melontaretkeily ja sup-lautailu suunnataan mielellään suojaisille rannoille, jolloin matkailuyrityksen rannasta lähtevänä retket pysyvätkin todennäköisesti suurelta osin Natura 2000 -alueella. Myös veneistä tapahtuva heittokalastus, varsinkin keväisin hauen kutuaikaan, suuntautuu usein matalille ruovikkorannoille. Tiheästi toistuvana näidenkin hiljaisten vesiliikuntamuotojen linnustoon kohdistuva häiriövaikutus voi kasvaa melko suureksi.

24.7.2019

Keski-Suomen maakuntakaava, Jyväskylän seudun rakennemalli 20X0 ja Toivakan maankäytön strategia 2030 ovat sellaisia suunnitelmia, joiden yhteisvaikutus on raportissa arvioitu. ELY-keskuksella ei ole huomautettavaa tehdystä alueelle kohdistuvien hankkeiden ja suunnitelmien yhteisvaikutuksesta. Arvioinnissa esitetyt lieventävät toimenpiteet eivät puolestaan ole sellaisia, joita voitaisiin ottaa huomioon kaavaratkaisussa, vaan liittyvät matkailuyrittäjän käytännön toimintaan ja ovat yrittäjän harkinnassa olevia asioita. Ne eivät siis ole sellaisia lieventäviä toimenpiteitä mitä arvioinnissa pitää pyrkiä löytämään. Tarvittaessa lieventävät toimenpiteet on voitava määrätä käyttöön asiasta ratkaisua tehtäessä.

ELY-keskuksen näkemyksen mukaan ehdotusvaiheen mukaista kaavaratkaisua ei voida hyväksyä, koska kaavan toteutuminen voi aiheuttaa luonnonsuojelulain 64 a § vastaisesti Natura 2000 kohteen Humalalahti - Pitkäjoen suu (FI0900024) suojelun perusteena olevien luonnonarvojen merkittävää heikentymistä. Kyseisten haittojen syntymisen ehkäisemiseksi kaavaan on tehtävä seuraavat muutokset:

- RM-1 alueen rakennusoikeus on muutettava 1000 kem² tai pienemmäksi.
- Natura 2000 -rajauksen sisään jäävä vesialue tulee merkitä W/s merkinnällä, jonka määräyksessä kielletään kaikenlainen lintujen elinolosuhteita muuttava toiminta. Merkintään liitettävä määräys voi olla seuraavan lainen: Alueella on kielletty Natura 2000 -alueen luontoarvoja heikentävät ruoppaukset sekä kaikenlainen lintujen pesintää, ruokailua ja levähtämistä häiritsevä toiminta. Määräystä on syytä avata vielä kaavaselostuksessa esimerkein.

Koska kaava-alueen raja halkaisee Humalalahden, jää Humalalahden läntinen Natura 2000 -kohteeseen kuuluva osa kaavan ulkopuolelle. Vesialuetta koskeva merkintä ei siis ulotu sinne. Tästä ja muutenkin asian tärkeydestä johtuen ELY-keskus tulee tekemään aloitteen vesiliikennelain mukaisen vesiliikennettä koskevan rajoitusalueen määrittämisestä Humalalahdelle. Asian valmistelun yhteydessä harkitaan tarvittava rajoitusalue ja rajoituksen laatu. ELY-keskus suosittelee lisäksi, että matkailuyritys ei enää markkinoisi vesihiihto- ja vesilautailumahdollisuutta toimintansa yhteydessä varsinkin, jos sitä ei pystytä selkeästi ohjaamaan Natura 2000 alueen ulkopuolelle. Asiakkaiden johdonmukaista opastamista haittoja aiheuttamattomaan liikkumiseen linnustollisesti arvokkaalla Humalalahden alueella pidetään myös tärkeänä.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty. Asian on esitellyt Biologi Aulis Jämsä ja ratkaissut Luonnonvarayksikön päällikkö Risto Kujala.

Jakelu

Toivakan kunnanhallitus, Iltaruskontie 2, 41660 Toivakka

Lausunto

6 (6)

24.7.2019

KESELY/478/2019

Tiedoksi

FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy, Pyhäjärvenkatu 1, 33200 Tampere
FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy, Puistokatu 2 A, 40101 Jyväskylä

Tämä asiakirja KESELY/478/2019 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KESELY/478/2019 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Jämsä Aulis 24.07.2019 09:46

Ratkaisija Kujala Risto 24.07.2019 09:46